

AUTOR

mgr Klaudia Kwapisz

kwapiszklaudia90@gmail.com

TAKTYKA WALKI SIŁ POKOJOWYCH Z SIŁAMI DESTABILIZACYJNYMI

Współczesne bezpieczeństwo globalne uwarunkowane jest stabilnością wewnętrzną poszczególnych państw, na którą składa się sytuacja polityczna, ekonomiczna, gospodarcza i społeczna kraju. Przyczyn kryzysów należy zatem upatrywać w obszarach panujących stosunków międzynarodowych, ekonomii lub też na płaszczyźnie szeroko rozumianego niezadowolenia społecznego.

Obecnie największe niebezpieczeństwo dla Polski i Europy stanowią kryzysy w państwach niebędących członkami UE i NATO, ponieważ chaos w nich panujący to zagrożenie zarówno dla państw sąsiednich w regionie, jak i dla państw poza określonym regionem. Stanowią one ognisko zapalne konfliktów, które mogą być bezpośrednio bądź pośrednio iskrą zapalną powstawania sytuacji kryzysowych w Europie oraz poza nią. Stąd też niezbędne stało się osiągnięcie przez NATO zdolności do prowadzenia działań o charakterze dyplomatycznym, gospodarczym oraz wojskowym określane jako operacje reagowania kryzysowego. Cechą charakterystyczną współczesnych operacji reagowania kryzysowego jest pojawienie się nowego przeciwnika, którym są siły destabilizacyjne, jako elementu zakłócającego prowadzenie działań przez wojska koalicyjne. Siły te nie tylko przyjmują stanowisko sprzeciwiające się przebywaniu wojsk Sojuszu w rejonie ich działania, ale stanowią bezpośrednie zagrożenie dla koalicjantów i obiektów należących do sił międzynarodowych, a także ludności cywilnej i członków legalnie sprawowanej władzy. Podczas trwania już zakończonych i nadal kontynuowanych operacji reagowania kryzysowego niejednokrotnie dochodziło do konfrontacji zbrojnych pomiędzy grupami wojowników należących do sił destabilizacyjnych a żołnierzami wojsk sojuszniczych. Mimo zdecydowanej przewagi liczebnej i technologicznej koalicjantów nad ich nieregularnym przeciwnikiem, strona dominująca nie jest w stanie odnieść spektakularnego zwycięstwa. Chociaż taktyka działania sił destabilizacyjnych pozornie nie daje przeciwwagi wobec rozwiązań taktycznych wojsk sojuszniczych, koalicjanci nie są w stanie zdominować przeciwnika.

Głównym problemem sił sojuszniczych w początkowym etapie działań jest przede wszystkim brak informacji na temat specyfiki środowiska prowadzenia operacji, możliwych zagrożeń i potencjalnych przeciwników. Ma

to negatywny wpływ na taktykę walki z siłami destabilizacyjnymi, która aby była skuteczna, musi wyprzedzać zmiany w sposobie działania tych ugrupowań¹. Siły destabilizacyjne stały się nieodłącznym elementem współczesnych operacji reagowania kryzysowego, których zwalczanie wymaga odpowiedniego przygotowania i opracowania specyficznej taktyki.

Celem niniejszego artykułu jest zatem scharakteryzowanie metod stosowanych przez żołnierzy sił pokojowych NATO lub określonej koalicji w przeciwdziałaniu siłom destabilizacyjnym oraz określenie kierunku ewolucji taktyki wojsk sojuszniczych stosowanej w zwalczaniu przeciwnika.

Taktyczne aspekty zwalczania sił destabilizacyjnych

W literaturze przedmiotu zwalczanie sił destabilizacyjnych określane jest jako *przeciwdziałanie wszelkim poczynaniom nie do końca zdefiniowanych ugrupowań, zorganizowanych w nieregularne struktury, dążących do zaogniania sytuacji w rejonach odpowiedzialności wojsk koalicyjnych oraz podnoszenia poziomu strachu zarówno w szeregach wojsk, przedstawicieli legalnej władzy, jak i wśród ludności niewalczącej*². Pojęcie *siły destabilizacyjne* jest terminem nadrzędnym wobec takich pojęć, jak: siły partyzanckie, siły rebelianckie, rewolucjoniści, czy powstańcy. Specjaliści pozostają jednak zgodni co do tego, że taktyka walki z takim przeciwnikiem jest niemal identyczna, bez względu na to, czy działania podejmowane są przeciwko partyzantom, rebeliantom, czy powstańcom³.

Taktyka walki z siłami destabilizacyjnymi nieustannie ewoluuje i zależy od wielu czynników, jak np. środowisko naturalne w rejonie prowadzenia operacji reagowania kryzysowego czy współpraca wojsk sojuszniczych z ludnością cywilną. W dużej mierze podyktowana jest jednak tym, w jakim stopniu i w jakim kierunku przeobrażeniom uległa taktyka walki tego przeciwnika. Doświadczenia z minionych operacji wskazują, iż siły destabilizacyjne nie zmieniły znacząco charakterystycznego dla siebie sposobu walki. Nadal jest to działanie z zaskoczenia, z zastosowaniem metod walki asymetrycznej⁴. Ewolucji uległ natomiast sposób przeciwdziałania siłom destabilizacyjnym podejmowany przez wojska sojusznicze. Zauważono, iż niezbędna jest kooperacja podsystemów militarnego i niemilitarnego. Niemożliwe jest bowiem uzyskanie dominacji w rejonie tylko

¹ W. Więcek, *Zwalczanie sił destabilizacyjnych w operacjach reagowania kryzysowego*, rozprawa doktorska opracowana pod kierownictwem naukowym dr. hab. W. Lidwy, AON, Warszawa, 2010, s. 84.

² W. Więcek, *Działania przeciwrebelianckie w operacjach – referat programowy*, [w:] W. Więcek (red.), *Działania przeciwrebelianckie w operacjach*, AON, Warszawa, 2011, s. 12.

³ W. Więcek, *Zwalczanie...*, s. 98.

⁴ Tamże, s. 93.

za pomocą środków niebojowych⁵, choć odgrywają one dużą rolę w działaniach stabilizacyjnych. Mają na celu uzyskanie poparcia wśród ludności cywilnej i legalnej władzy dla działań prowadzonych przez wojska sojusznicze. Zaufanie społeczeństwa jest bowiem gwarancją zasadności i potrzeby przebywania sił koalicyjnych w rejonie konfliktu.

Siły destabilizacyjne są w pełni świadome możliwości utraty zaplecza w postaci społeczeństwa na rzecz sił koalicyjnych. Niezbędne jest zatem zapewnienie bezpieczeństwa przez wojska międzynarodowe podmiotom realizującym działania niebojowe, czyli administracyjne, polityczne, humanitarne, dzięki którym koalicjanci zyskują aprobatę wśród lokalnej ludności cywilnej.

Skuteczność działań niebojowych może zostać zwiększona poprzez fizyczną eliminację przeciwnika. Realizacja zadań ofensywnych, poparta zaufaniem miejscowego społeczeństwa, wiąże się jednak z ryzykiem popełnienia błędów, co może przynieść straty wśród wojsk własnych oraz ludności niewalczącej⁶.

Koniecznością jest zatem synteza najistotniejszych zasad walki z siłami destabilizacyjnymi, tworzących taktykę ich zwalczania przez wojska koalicyjne. Taktyka ta jest dostosowana do nietypowych metod działania sił destabilizacyjnych i ma za zadanie przeciwdziałać im oraz minimalizować starty po stronie własnej w razie ataku. Jako że siły destabilizacyjne kierują się w walce niestandardowymi regułami, odmiennymi od zasad sztuki wojennej regularnych sił zbrojnych, założenia taktyczne zwalczania tego przeciwnika ustalane są na podstawie wcześniejszych obserwacji i nabytych doświadczeń.

Podczas prowadzenia operacji reagowania kryzysowego na terytorium Iraku i kontynuowanej operacji w Afganistanie zauważono wzrost liczby ataków na siły koalicji z wykorzystaniem IED (*Improvised Explosive Device*), czyli improwizowanych (prowizorycznych) urządzeń wybuchowych, których przeznaczeniem jest niszczenie, nękanie, unieszkodliwienie i zastraszanie przeciwnika oraz zwracanie uwagi opinii społecznej na sprzeciw sił destabilizacyjnych wobec panującej sytuacji społeczno-ekonomicznej. Poczucie nieustannego zagrożenia wynikającego z użycia przez siły destabilizacyjne urządzeń IED przeciwko wojskom sojusznicznym, skłoniło siły międzynarodowe do podjęcia szeroko rozumianego przeciwdziałania prowizorycznym urządzeniom IED (*Counter-IED – C-IED*)⁷. Przedsięwzięcia podejmowane w ramach C-IED dotyczą przede wszystkim robotyzacji wyposażenia pododdziałów wojsk inżynieryjnych w nowoczesne urządzenia o zróżnicowanej masie i wielkości oraz możliwościach wykonywanych za-

⁵ Tamże, s. 92.

⁶ Tamże, s. 98.

⁷ W. Kawka, *Inżynieryjne aspekty działań przeciwrebelianckich (zwalczania sił destabilizacyjnych)*, [w:] W. Więcek (red.), *Działania...*, s. 60.

dań (dotyczy to udźwigu, mobilności w terenie, wyposażenia w specjalistyczne narzędzia, prędkości przejazdu)⁸.

Przeciwdziałanie prowizorycznym urządzeniom IED to jedno z kilku zadań wojsk inżynieryjnych uczestniczących w operacjach reagowania kryzysowego poza granicami kraju. Ze względu na coraz częstsze stosowanie IED przez siły destabilizacyjne duży nacisk kładzie się także na umiejętność szybkiego rozpoznania trudno dostępnych miejsc zagrożenia (np. pobocza dróg, chaty, samochody pułapki), rozpoznania i oczyszczania dróg przez RCT (*Route Clearance Team* – pododdziały rozminowania i oczyszczania dróg⁹), a także rozbrajanie urządzeń IED w celu poznania ich konstrukcji. Istotnym zadaniem w tym zakresie jest również rozpoznanie i neutralizacja niewybuchów (*UXO – Unexploded ordnance*)¹⁰.

Doświadczenia pokazały, że ryzyko związane z atakiem przez siły destabilizacyjne można zmniejszyć poprzez użycie artylerii. Duża siła i zasięg ognia, a także zdolność do szybkiego osiągnięcia gotowości do prowadzenia ognia, umożliwiają reakcję na agresję sił destabilizacyjnych w każdych warunkach. Dodatkowym atutem użycia artylerii w zwalczaniu sił destabilizacyjnych jest duża precyzja ognia, dzięki czemu możliwe jest zwalczanie ważnych celów, ograniczające zdolność przeciwnika do prowadzenia dalszych działań.

Zakres zadań realizowanych przez artylerię w ramach operacji reagowania kryzysowego nie ogranicza się tylko do rażenia ogniem. Ze względu na pokojowy charakter działań artylerię wykorzystuje się nie tylko w bezpośredniej konfrontacji militarnej z siłami destabilizacyjnymi, ale także w celu powstrzymania, odstraszenia i zniechęcania potencjalnych agresorów, czym są działania demonstracyjne. Pokaz siły powinien być tak zorganizowany, by w najbardziej wiarygodny sposób zademonstrować siłom destabilizacyjnym możliwości bojowe wojsk własnych i stworzyć na tyle realne poczucie zagrożenia, by siły te zaniechały działań skierowanych przeciwko wojskom koalicji, ludności cywilnej i lokalnym władzom¹¹.

Dodatkowym elementem demonstracji siły przez artylerię są marsze prewencyjne jako zaakcentowanie obecności pododdziałów artylerii w rejonie odpowiedzialności. Służy temu użycie środków nieśmiercionośnych¹²,

⁸ B. Bęberek, *Wyzwania inżynierii wojskowej*, Przegląd Sił Zbrojnych, nr 2/2014, s. 11.

⁹ W. Kawka, *Inżynieryjne...*, s. 64.

¹⁰ B. Bęberek, *Wyzwania...*, s. 11.

¹¹ T. Całkowski, *Użycie artylerii w działaniach przeciwrebelianckich*, [w:] W. Więcek (red.), *Działania...*, s. 68.

¹² Broń nieśmiercionośna definiowana jest jako broń, która została pomyślana, zaprojektowana i użyta, by czynić niezdolnym do działania personel przeciwnika, jednocześnie minimalizując ofiary i niezamierzone straty dla otoczenia i środowiska. Por., *Policy for non-lethal weapons*, United States Department of Defence, Directive No. 3003.3, 9 July 1996; za: A. Ziemiński, *Broń nieśmiercionośna w działaniach przeciwrebelianckich*, [w:] W. Więcek (red.), *Działania...*, s. 118.

takich jak: amunicja dymna, amunicja oświetlająca, czy pociski szkolne, które mają na celu zademonstrować gotowość do podjęcia działań przez wojska własne i zniechęcić siły destabilizacyjne do podejmowania ataku na siły stabilizacyjne¹³.

Innym istotnym zadaniem artylerii w przeciwdziałaniu siłom destabilizacyjnym jest monitoring wyznaczonych obszarów i dokumentowanie wrogiej działalności na podstawie zebranych informacji. Celem monitoringu jest kontrolowanie przebiegu zdarzeń w obszarze odpowiedzialności, natomiast dokumentacja działalności wroga ma ułatwić rejestrowanie wszelkich przypadków agresji. Poprzez rozpoznanie artyleryjskie pozyskuje się wiarygodne i dokładne informacje o terenie, przeciwniku i jego działaniu na określonym obszarze, prowadzi działania obserwacyjne, lokalizacyjne, identyfikujące i wykrywające cele oraz ocenia skutki ognia¹⁴.

Innym istotnym czynnikiem w utrzymaniu dominacji nad siłami destabilizacyjnymi jest przewaga informacyjna w kontekście walki informacyjnej. Ze względu na rozproszenie sił destabilizacyjnych i konspiracyjny charakter ich działania, niezwykle istotne jest informacyjne przygotowanie pola walki przez wojska sojusznicze¹⁵. W informacyjnym przygotowaniu pola walki (IPPW) zawiera się nie tylko pozyskanie informacji o charakterze militarnym, lecz także tych, które dotyczą np. sytuacji politycznej, mającej wpływ na prowadzone przez siły koalicyjne działania, postawy ugrupowań politycznych i religijnych, czy sytuację w sferze cywilnej, tj. liczby rannych, chorych, uchodźców. IPPW jest istotne w procesie podejmowania decyzji jako narzędzie służące do analizy możliwości sił destabilizacyjnych i rozpoznania środowiska prowadzenia działań. Polega na opracowaniu wariantów działania przeciwnika w konkretnych warunkach terenowych, społecznych, kulturowych, politycznych itp.¹⁶. Faza oceny wroga, jakim są siły destabilizacyjne, jest dużo bardziej złożona niż ocena wojsk regularnych ze względu na brak zastosowania jakichkolwiek zasad sztuki wojennej w działaniach tych ugrupowań. Jedyną możliwością określenia i przewidzenia poczynań sił destabilizacyjnych jest analiza dotychczasowych działań przeciwnika. Należy pamiętać także o tym, że siły destabilizacyjne nie są jednolitą armią, ale funkcjonują jako kilka ugrupowań i organizacji, które w zależności od sytuacji i celów, jakimi się kierują, zawierają krótkotrwałe sojusze bądź wzajemnie się zwalczają. Dzięki IPPW można dokonać wieloaspektowej oraz szczegółowej oceny przeciwnika oraz środowiska pro-

¹³ T. Całkowski, *Użycie...*, s. 69.

¹⁴ Tamże, s. 71.

¹⁵ T. Andrasik, *Walka informacyjna prowadzona przez wojskowe służby specjalne w działaniach przeciwrebelianckich*, [w:] W. Więcek (red.), *Działania...*, s. 144.

¹⁶ J. Lasota, *Informacyjne przygotowanie pola walki w działaniach przeciwpartyzanckich*, *Przegląd Wojsk Lądowych*, nr 1/2009, s. 9.

wadzenia działań, a na tej podstawie wygenerować zagrożenia i podjąć przeciwdziałania¹⁷.

Zgromadzone w ramach IPPW dane stanowią podstawę do efektywnego działania w celu eliminacji przeciwnika. Jednym z najskuteczniejszych sposobów zwalczania sił destabilizacyjnych są działania typu *Cordon & Search* (okrażenie i przeszukanie), których celem jest *izolowanie, osłona i przeszukiwanie wyznaczonego rejonu zainteresowania w celu zatrzymania poszukiwanych osób, ich sympatyków lub materiałów, takich jak: kontrabanda, dowody wrogiej działalności, materiały wywiadowcze lub zaopatrzeniowe*¹⁸. Działania te charakteryzują się wykorzystaniem elementów szybkości, elastyczności, koncentracji sił i zaskoczenia, zurbanizowanym obszarem działania oraz krótkim czasem trwania.

Siły uczestniczące w operacji *Cordon & Search* zorganizowane są w:

- kordon zewnętrzny, którego zadaniem jest ubezpieczenie grup działających wewnątrz, zapobieganie ucieczce osób poszukiwanych oraz ochrona sił prowadzących operację;
- kordon wewnętrzny, ochraniający grupy przeszukujące przed zagrożeniami, takimi jak: granaty, ładunki wybuchowe, ogień bezpośredni lub cywilne przeszkody;
- elementy przeszukujące;
- odwód, który może wzmacniać elementy kordonu wewnętrznego, przeszukiwać, prowadzić pościg za zbiegami, nadzorować zatrzymanych, czy kontrolować tłum;
- inne elementy, jak np. grupa zabezpieczenia medycznego, elementy logistyczne¹⁹.

Dzięki danym uzyskanym z przeprowadzonego rozpoznania terenu możliwe jest prowadzenie w ramach działań *Cordon & Search* szybkich, punktowych uderzeń na określone elementy sił destabilizacyjnych, a także eliminacja pojedynczych członków tych ugrupowań, funkcjonujących w rozproszeniu, w różnych wioskach tworzących system kryjówek²⁰. Czyni to operację *Cordon & Search* jednym z najskuteczniejszych działań w zwalczaniu sił destabilizacyjnych, choć wymagającym dokładnego planowania i absorbującym duże nakłady sił i środków.

Istotną rolę w zwalczaniu sił destabilizacyjnych odgrywa także rozpoznanie prowadzone z przestrzeni powietrznej. Ten rodzaj działań, przy wykorzystaniu bezpilotowych i pilotowych środków rozpoznania, pozwala wojskom koalicyjnym kontrolować środowisko lądowe oraz zapobiegać

¹⁷ Tamże, s. 10-11.

¹⁸ R. Waszkowiak, „Nowe” sposoby prowadzenia działań przeciwrebelianckich, [w:] W. Więcek (red.), *Działania...*, s. 239.

¹⁹ Tamże, s. 239-240.

²⁰ *Analiza okresowa. Taktyka przeciwnika i wojsk Sojuszu. Okresowa analiza z udziałem polskich żołnierzy w PKW Afganistan za listopad 2009*, Warszawa, 2009; za: W. Więcek, *Zwalczanie...*, s. 110.

koncentracji sił destabilizacyjnych. Najczęściej stosowanym sposobem rozpoznania jest rozpoznanie obrazowe prowadzone za pomocą środków optoelektronicznych. Otrzymywany obraz terenu przekazywany jest odbiorcom informacji na szczeblach taktycznych w czasie niemal rzeczywistym. Podstawowym narzędziem rozpoznania są bezzałogowe statki powietrzne²¹.

W literaturze przedmiotu niejednokrotnie podkreśla się jednak, iż konfrontacje zbrojnych sił sojuszniczych z siłami destabilizacyjnymi nie powinny przeważać nad przedsięwzięciami niebojowymi kontyngentów międzynarodowych prowadzonymi w ramach działań stabilizacyjnych w rejonie, a jedynie podkreślać ich skuteczność. Obecnie dąży się zatem do zwiększenia znaczenia działań niemilitarnych przy jednoczesnym zapobieganiu wszelkim atakom zbrojnym sił destabilizacyjnych na wojska koalicji.

Operacje COIN jako forma zwalczania sił destabilizacyjnych na przykładzie Iraku

Przykładem metody zwalczania sił destabilizacyjnych przez wojska koalicji we współczesnych operacjach reagowania kryzysowego, łączącej środki militarne z działaniami politycznymi, psychologicznymi i ekonomicznymi, są działania COIN (*Counterinsurgency*) zwane operacjami przeciwpartyzanckimi²². Te złożone i wieloaspektowe przedsięwzięcia mają na celu fundamentalną odbudowę podstawowych struktur, na jakich opiera się państwo, oraz wsparcie miejscowej ludności cywilnej, której aproba i poparcie stanowią kluczowy czynnik w skutecznym zwalczaniu sił destabilizacyjnych i owocnym kontynuowaniu działań stabilizacyjnych. Lokalna ludność cywilna zna nie tylko środowisko, lecz także powiązania klanowe i kastowe, dzięki czemu może wesprzeć wojska koalicji, udzielając istotnych informacji, np. wskazując kryjówki partyzantów²³.

Operacje COIN polegają na prowadzeniu działań w dwóch płaszczyznach:

- ofensywnej, polegającej na izolowaniu sił destabilizacyjnych od społeczeństwa, a w szczególnych przypadkach odparciu ataków grup partyzantów oraz ich fizycznej eliminacji podczas prowadzenia działań przeciwpartyzanckich;
- stabilizacyjnej, proces *state-building*, czyli odbudowa państwa²⁴.

²¹ R. Bartnik, *Siły powietrzne w walce z rebeliantami – wybrane aspekty*, za: W. Więcek, *Zwalczanie...*, s. 40.

²² Por., *AJP 1-02. Department of Defense of Military and Associated Terms*, 4 Dec 2011, s. 105.

²³ M. Marszałek, I. Densyński, *Koncepcja użycia sił zbrojnych w wojnach nieregularnych*, praca naukowo-badawcza, AON, Warszawa, 2011, s. 10-11.

²⁴ Tamże, s. 10-11.

Istotnym elementem strategii działań COIN jest pomoc organom rządzącym w utrzymaniu legalnej władzy, czego kluczowym wyznacznikiem jest zbudowanie pozytywnych relacji między społeczeństwem a rządzącymi. Przychylny stosunek ludności do legalnej władzy i instytucji użyteczności publicznej umożliwi płynne rządzenie państwem oraz stworzy społeczeństwu warunki do współdecydowania o funkcjonowaniu i losach kraju²⁵.

Jednym z państw, w którym niezbędne było sformułowanie i zastosowanie przez siły koalicyjne założeń w ramach operacji COIN, był w 2004 r. Irak. Z założenia efektem finalnym podjętych działań stabilizacyjnych miało być przekazanie Irakijczykom odpowiedzialności za ich państwo z odbudowanymi strukturami politycznymi, administracyjnymi i gospodarczymi oraz twardymi fundamentami struktur bezpieczeństwa zapewniającymi spokojną egzystencję obywateli²⁶.

Operacja w państwie irackim już w początkowej fazie narażona była na zbrojny opór partyzantów. Nie przewidziano, że pomiędzy fazą obalenia dyktatury Saddama Husajna a etapem wprowadzenia zmian w państwie stworzy się luka w sprawowaniu władzy, którą będą chcieli wykorzystać partyzanci. Wiele ugrupowań i odłamów, zmobilizowanych różnymi celami i interesami do podjęcia walki przeciwko wojskom koalicyjnym, skupiło się w silny ruch partyzancki²⁷.

Narastający problem związany z działalnością grup partyzanckich wymagał szybkiej i zdecydowanej reakcji ze strony sił koalicyjnych. Sformułowano zatem założenia dla operacji COIN, angażujące siły cywilne i wojskowe. Tempo wytworzenia i zastosowania strategii działania było jednak zbyt wolne, co stworzyło grupom destabilizacyjnym okazję do zorganizowania się i rozpoczęcia ataku na wojska sojusznicze²⁸.

Jednym z pierwszych przedsięwzięć podejmowanych w ramach operacji COIN była rekonstrukcja systemu sprawiedliwości, co miało wpłynąć na podniesienie autorytetu i wiarygodności rządu wśród społeczeństwa. Podstawowym problemem były braki w kadrze (niewystarczająca liczba sędziów i prokuratorów) i luki kompetencyjne. Te dysfunkcje irackiego systemu sprawiedliwości postanowiono zniwelować z pomocą amerykańskich doradców²⁹.

Dużą część sił i środków wydzielonych na potrzeby operacji COIN zaangażowano w rekonstrukcję sektora gospodarczego i społecznego Iraku. Po części inwestowano w ekonomiczne projekty mające na celu odbudowę państwa, założono jednak, że dochody, pozyskane ze sprzedaży znajdują-

²⁵ Tamże, s. 11.

²⁶ A. Czupryński, J. Trembecki, *Uwarunkowania współpracy cywilno-wojskowej w rejonie działania*, praca naukowo-badawcza pk. „Współpraca”, AON, Warszawa, 2008, s. 51.

²⁷ M. Marszałek, I. Densyński, *Koncepcja...*, s. 44.

²⁸ Tamże, s. 45.

²⁹ Tamże, s. 46.

cych się na terenie kraju bogactw naturalnych, mogłyby po części sfinansować odtworzenie najistotniejszych elementów infrastruktury. Niezadowolenie wśród Irakijczyków budził jednak brak projektów dotyczących tworzenia nowych miejsc pracy i systematycznej redukcji bezrobocia, z czym wiązali największe nadzieje w momencie rozpoczęcia działań stabilizacyjnych przez siły koalicji. Dodatkowym czynnikiem działającym na niekorzyść koalicjantów był brak widocznego wzrostu gospodarczego, spowodowanego nieustannymi atakami grup partyzanckich na kluczowe, już odbudowane elementy infrastruktury³⁰.

Destabilizacyjna działalność irackich partyzantów była bodźcem dla sił koalicyjnych do zwiększenia wydatków i zintensyfikowania działań na rzecz bezpieczeństwa wewnętrznego państwa irackiego. Pierwszym zadaniem w tym zakresie było rozbicie pozostałości sił po byłej armii oraz zabezpieczenie składów z bronią i amunicją³¹. Następnym etapem operacji COIN obejmował zbudowanie nowych struktur, odpowiedzialnych za strzeżenie bezpieczeństwa i porządku w kraju. Dostrzeżono bowiem, że wojska koalicyjne mają problem z samodzielnym utrzymaniem ładu w państwie, notorycznie zakłócanym przez przestępczą i partyzancką działalność sił destabilizacyjnych³². Nasiliły się ataki skierowane przeciwko wojskom koalicyjnym. Dochodziło do zatrzymań kolumn z zaopatrzeniem dla koalicjantów, ostrzałów patroli, stosowano miny pułapki i ataki rakietowe oraz wykorzystywano granatniki przeciwpancerne i samochody-pułapki. Działania te miały na celu nie tylko zabicie żołnierzy wojsk koalicji i zniszczenie sprzętu, lecz także stworzenie atmosfery strachu i zagrożenia, co miało zmusić koalicjantów do wycofania³³. Niezbędne stało się patrolowanie i kontrolowanie dużych miast przez policję i armię iracką oraz ochrona granic Iraku przez służby policji granicznej. Rozpoczęto zatem rekonstrukcję służb bezpieczeństwa Iraku, które korzystając z pomocy sił koalicji, nabywały wiedzę i doświadczenie podczas wspólnych ćwiczeń, szkoleń i patroli³⁴. Za trening i szkolenie irackiej policji i policji granicznej od 2004 r. odpowiedzialne były siły Stanów Zjednoczonych. Włączyły w działania COIN 500 cywilnych pracowników policji i oficerów szkoleniowych. Najwięcej sił angażowano jednak w stworzenie irackich sił zbrojnych, które w 2006 r. liczyły już ok. 138 tys., a składały się z komponentów lądowych, powietrznych i morskich oraz były wyposażone w podarowany od państw Europy Wschodniej sprzęt wojenny. Podziały klasowe, etniczne i religijne wewnątrz armii były niestety powodem niesnasek wśród rekrutów, co zabu-

³⁰ Tamże, s. 46-47.

³¹ A. Czupryński, J. Trembecki, *Uwarunkowania...*, s. 52.

³² M. Marszałek, I. Densyński, *Koncepcja...*, s. 46.

³³ J. Joniak, A. Polak, M. Chmielecki, *Między wojną a stabilizacją. Sytuacja w Iraku po zakończeniu działań wojennych*, AON, Warszawa, 2011, s. 104-105.

³⁴ M. Marszałek, I. Densyński, *Koncepcja...*, s. 46-47.

rzało ogólną dyscyplinę i uniemożliwiało sądowy nadzór nad ich działalnością³⁵. Istotnym czynnikiem w budowaniu systemu bezpieczeństwa Iraku okazało się akcentowanie przez koalicjantów bardzo ważnej roli Irakijczyków jako sił odpowiedzialnych za swój kraj oraz partnerskie podejście szkoleniowców do irackich funkcjonariuszy policji i armii³⁶.

Gotowość do przeciwdziałania partyzantom irackie służby bezpieczeństwa wykazały podczas udziału wraz z wojskami koalicyjnymi w Operacji Nokaut, mającej na celu wdrożenie w realne działania opracowanych technik, procedur i zasad taktycznych koniecznych do pokonania w ciągu jednej nocy sił destabilizacyjnych, działających w danej okolicy. Funkcjonariusze irackiej policji z pomocą koalicjantów schwytali 377 osób podejrzanych o działalność partyzancką, unikając strat własnych i wśród ludności cywilnej³⁷. Operacja Nokaut bazowała w dużej mierze na dobrze skoordynowanym wywiadzie i źródłach informacji, zapewniających dostateczną wiedzę na temat przeciwnika (terroryści, rebelianci). Stworzono mapę strategicznych obiektów, których opanowanie było kluczowym zadaniem, prowadzącym do uzyskania przewagi nad siłami destabilizacyjnymi. Dużą rolę w tym przedsięwzięciu przypisuje się irackim Specjalnym Policjom, posiadającym niezbędną w przypadku zwalczania ugrupowań destabilizacyjnych umiejętność działania w specyficznym irackim środowisku. Sukces Operacji Nokaut udowodnił gotowość irackich służb bezpieczeństwa do samodzielnej obrony ich kraju³⁸.

W zwalczaniu sił destabilizacyjnych na terenie Iraku, jak i później w innych państwach, w których przeprowadzano operacje reagowania kryzysowego, akcentuje się znaczenie współpracy sił koalicyjnych z ludnością cywilną. W procesie budowania bezpieczeństwa wewnętrznego państwa irackiego podjęto działania mające na celu wyeliminowanie z życia społecznego aktów terroryzmu, nie tylko poprzez zbrojne konfrontacje z wykrytymi grupami przestępców. Istotny wpływ miało także oddziaływanie sił koalicji i nowo powstałych służb bezpieczeństwa na ludność cywilną, by uzyskać ich poparcie dla podejmowanych działań i zachęcić lokalne społeczeństwo do ścisłej współpracy, w której ramach będzie ono miało realny wkład w zwalczanie sił destabilizacyjnych³⁹, np. poprzez udzielanie istotnych informacji o przeciwniku. Dlatego też irackie siły bezpieczeństwa uczestniczyły w przedsięwzięciach w ramach projektów odbudowy państwa, takich jak:

- poprawa warunków życia i sanitarnych,
- odbudowa systemu komunalnego oczyszczania miast i prowincji,

³⁵ Tamże, s. 49-52.

³⁶ Tamże, s. 47.

³⁷ Tamże, s. 16.

³⁸ Tamże, s. 16-19.

³⁹ A. Czupryński, J. Trembecki, *Uwarunkowania...*, s. 52-53.

- zapewnienie dostępu i zapasów wody pitnej,
- poprawa warunków życia i sanitarnych⁴⁰.

Udział funkcjonariuszy irackich służb bezpieczeństwa w realizacji projektów rekonstrukcji i odbudowy państwa miał pozytywny wpływ na ich postrzeganie przez irackie społeczeństwo i przyczynił się do zyskania zaufania ludności cywilnej do żołnierzy irackiej armii i członków wojsk koalicyjnych⁴¹.

Dla sił koalicyjnych uczestniczących w operacji COIN w Iraku niemożliwe okazało się szczegółowe zidentyfikowanie przeciwnika ze względu na dużą liczbę i różnorodność grup destabilizacyjnych. Prócz niezliczonej liczby ugrupowań terrorystycznych i przestępczych, zbrojną grupę utworzyli członkowie ekstremistycznego ruchu religijnego Ansar al-Islam, blisko współpracującego z Al-Kaidą. Dużym zagrożeniem dla wojsk koalicji były także zagraniczni bojownicy uchodzący za doskonale wyszkolonych i odpowiedzialni za większość zamachów samobójczych⁴². Grupy te nie posiadały żadnej hierarchii wewnętrznej, nie miały wyznaczonego lidera, żadnej wspólnej ideologii i jasno określonego celu działania⁴³. Trudno było zatem definitywnie je wyeliminować z życia społecznego. Konfrontacje zbrojne pomiędzy wojskami koalicji a siłami destabilizacyjnymi były tylko jednorazowymi, choć częstymi incydentami. Istotną rolę w budowaniu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa irackiego odegrały niewątpliwie działania niebojowe, jak np.: odbudowa administracji, gospodarki państwa oraz stworzenie warunków do spokojnej egzystencji dla ludności cywilnej. Są to zmiany trwałe, tworzące podwaliny sprawnie funkcjonującego państwa, zdolnego do samodzielnej obrony. Zwalczanie sił destabilizacyjnych we współczesnych operacjach reagowania kryzysowego wymaga bowiem działania kompleksowego i nie jest już tylko działaniem militarnym, lecz powinno także angażować sektor cywilny.

Kierunki ewolucji przeciwdziałania siłom destabilizacyjnym w przyszłych operacjach reagowania kryzysowego

Doświadczenia nabyte w przeprowadzonych dotąd operacjach reagowania kryzysowego pozwoliły wyciągnąć wniosek, iż siły destabilizacyjne są przeciwnikiem, którego nie można lekceważyć. Niezbędne jest nieustanne obserwowanie jego niestandardowego działania w celu opracowania stosownych technik przeciwdziałających. Zauważono także, iż czę-

⁴⁰ M. Marszałek, I. Densyński, *Koncepcja...*, s. 47.

⁴¹ Tamże, s. 47.

⁴² J. Joniak, A. Polak, M. Chmielecki, *Między...*, s. 105.

⁴³ M. Marszałek, I. Densyński, *Koncepcja...*, s. 50.

stotliwość ataków na koalicjantów zwiększa się wraz z każdym następnym etapem prowadzonej operacji. Sposób działania sił destabilizacyjnych nie uległ jednak żadnym znaczącym zmianom w przeciwieństwie do sił koalicji, których taktyka zwalczania ugrupowań destabilizacyjnych nieustannie ewoluje i jest coraz skuteczniejsza. Obserwując postępujące zmiany, można podjąć próbę określenia kierunku tej ewolucji w przyszłości.

Opierając się w dużej mierze na opinii ekspertów⁴⁴, można scharakteryzować kilka obszarów, w obrębie których odbywać się będzie modernizacja. Podkreślając konsekwentnie coraz większe znaczenie działań niebojowych w operacjach reagowania kryzysowego, eksperci są zgodni, że w przyszłości należy zaangażować większy procent sił i środków na budowanie pozytywnej relacji między lokalną ludnością cywilną a wojskami koalicji. We współczesnych operacjach społeczeństwo traktowane jest przez siły destabilizacyjne jako narzędzie niemilitarne, niezbędne do usunięcia przeciwnika z terenu działania, jakim są siły sojusznicze. Ludność cywilna jest nie tylko źródłem informacji i zapleczem logistycznym, ale przede wszystkim elementem ważnym strategicznie, którego poparcie i zezwolenie na działanie pozwoli uzyskać zdecydowaną przewagę nad stroną przeciwną oraz wzbudzi w opinii społeczności międzynarodowej poczucie słuszności działania. Eksperci podkreślają potrzebę fizycznej i mentalnej izolacji ludności cywilnej od sił destabilizacyjnych, jako czynnika działającego destruktywnie na życie społeczne, w celu minimalizacji strat i zniszczeń po stronie ludności cywilnej. Według ekspertów istotne jest także takie oddziaływanie na społeczeństwo, by było ono przekonane o słuszności działań prowadzonych przez siły koalicyjne. Dlatego też, według ekspertów, mówiąc o działaniach niebojowych, należy w przyszłości skupić się nie tyle na bezpośrednim oddziaływaniu na siły destabilizacyjne, ale na przyczynach ich powstania jako działania o charakterze strategiczno-politycznym. W przedsięwzięcia te powinien być zaangażowany komponent ekspertów cywilnych, interweniujących w zsynchronizowany i kompleksowy sposób we wszystkich obszarach funkcjonowania środowiska.

Przez działania niebojowe, według opinii ekspertów, należy rozumieć także szeroko pojęte negocjacje z rebeliantami, pomoc finansową dla ludności cywilnej, a nawet przekupywanie sił destabilizacyjnych oraz członków legalnej władzy, wspierających działania tych ugrupowań. Są to jednak działania krótkotrwałe, w konsekwencji powodujące permanentne utrzymanie się sytuacji kryzysowej. Za działania niebojowe długotrwałe uważa się natomiast działalność na rzecz poprawy warunków i jakości życia ludności cywilnej. Eksperci uważają jednak, że działania te nie mają sensu i nie przyczynią się do trwałej stabilizacji sytuacji w rejonie, jeśli zrezygnuje się z klasycznej likwidacji przeciwnika.

⁴⁴ Próba badawcza przeprowadzona na grupie oficerów będących pracownikami Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej.

Wzrost znaczenia działań niebojowych w przyszłych operacjach reagowania kryzysowego nie wyklucza zatem totalnie konfrontacji zbrojnych z działaniami stabilizacyjnymi. Ekspertcy uważają, że niemożliwe jest uzyskanie pożądanego stanu końcowego operacji bez fizycznej eliminacji sił destabilizacyjnych. W przyszłości powinna być ona jednak skierowana przede wszystkim w stronę liderów ugrupowań destabilizacyjnych, a nie poszczególnych ich członków. Ekspertcy przewidują wzrost znaczenia bezzałogowych platform uderzeniowych w zwalczaniu przeciwnika, umożliwiających wykonywanie określonych zadań przy minimalnych stratach własnych oraz wśród ludności cywilnej.

Wśród ekspertów pojawia się również opinia podkreślająca ewolucję taktyki zwalczania sił destabilizacyjnych, podążająca w kierunku uzyskiwania i utrzymywania przewagi informacyjnej. Będzie to niewątpliwie związane ze współpracą sił koalicyjnych z ludnością cywilną stanowiącą najważniejsze źródło informacji o siłach destabilizacyjnych. Opinia jednego z ekspertów akcentuje wzrost znaczenia działań mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa wojskom sojuszniczym poprzez wykorzystanie robotów czy urządzeń przeciwdziałających IED. Mówi się o potrzebie podniesienia zdolności wojsk inżynieryjnych w reagowaniu na takie sytuacje kryzysowe, jak np. zagrożenie atakiem terrorystycznym z użyciem IED, jako jednym z kierunków rozwoju zdolności inżynieryjnych realizowanym przez armie państw NATO.

Ekspertcy są natomiast zgodni co do wzrostu znaczenia wojsk specjalnych w przeciwdziałaniu siłom destabilizacyjnym podczas przyszłych operacji reagowania kryzysowego, wspieranych przez lokalne siły bezpieczeństwa. Dla wojsk lądowych fizyczne zwalczanie przeciwnika będzie zadaniem drugoplanowym.

W procesie budowania poczucia bezpieczeństwa oraz przekonania społeczeństwa o słuszności i zasadności prowadzonych działań przez siły stabilizacyjne konieczne jest, zdaniem ekspertów, wykorzystanie wojsk rządowych w walce z siłami destabilizacyjnymi. W przyszłych operacjach reagowania kryzysowego siły koalicyjne powinny skupić możliwie największy potencjał sił i środków na szkolenie lokalnych służb bezpieczeństwa, policji i sił zbrojnych, w głównej mierze z taktyki zwalczania sił destabilizacyjnych. Pojawia się opinia eksperta akcentująca większe znaczenie nowych technik policyjnych w przyszłych działaniach podejmowanych przeciwko siłom destabilizacyjnym, ze szczególnym uwzględnieniem nowych, niekinetycznych środków walki, jak np. sonary emitujące dźwięki o wysokiej amplitudzie.

Na podstawie powyższych rozważań można wywnioskować, że taktyka przeciwdziałania siłom destabilizacyjnym stosowana przez siły koalicyjne nieustannie ewoluuje. Sposoby zwalczania sił destabilizacyjnych muszą być dostosowane do taktyki walki tych sił. Akcentuje się zatem koniecz-

ność wprowadzenia zmian do taktyki działania wojsk koalicyjnych, modernizację ich uzbrojenia oraz wzrost zaangażowania wojsk specjalnych i rozpoznania w przeciwdziałaniu siłom destabilizacyjnym. Ponadto podkreśla się coraz większe znaczenie działań niebojowych w zwalczaniu sił destabilizacyjnych przy jednoczesnym minimalizowaniu działań militarnych. Przewiduje się wiodącą rolę działań niebojowych w przyszłych operacjach reagowania kryzysowego jako przedsięwzięć długofalowych, zapobiegających czynnikom warunkującym powstawanie sił destabilizacyjnych.

Podsumowanie

Na podstawie powyższego artykułu można stwierdzić, iż siły destabilizacyjne są nieodłącznym elementem współczesnych operacji reagowania kryzysowego i stanowią ogromne zagrożenie dla sił koalicyjnych. Jest to przeciwnik niebezpieczny, nieprzewidywalny i trudny do pokonania, mimo zdecydowanej przewagi technologicznej i liczebnej wojsk sojusznicznych. Komponenty sił międzynarodowych od lat podejmują działania eliminujące tego przeciwnika, stosując odpowiednio dopasowaną taktykę. Sposób zwalczania sił destabilizacyjnych ewoluował na przestrzeni lat, a w chwili obecnej opiera się w dużej mierze na zwiększeniu zaangażowania sił specjalnych, prowadzeniu szczegółowego rozpoznania oraz zwiększeniu odpowiedzialności wojsk inżynieryjnych za przeciwdziałanie im.

Bibliografia

1. *AJP 1-02*, Department of Defense of Military and Associated Terms, 4 Dec 2011.
2. Czupryński A., Trembecki J., *Uwarunkowania współpracy cywilno-wojskowej w rejonie działań*, praca naukowo-badawcza pk. „Współpraca”, AON, Warszawa, 2008.
3. Joniak J., Polak A., Chmielecki M., *Między wojną a stabilizacją. Sytuacja w Iraku po zakończeniu działań wojennych*, praca naukowo-badawcza, AON, Warszawa, 2011.
4. Marszałek M., Densyniuk I., *Koncepcja użycia sił zbrojnych w wojnach nieregularnych*, praca naukowo-badawcza, AON, Warszawa, 2011.
5. Przegląd Sił Zbrojnych, nr 2/2014.
6. Przegląd Wojsk Lądowych, nr 1/2009.
7. Więcek W. (red.), *Działania przeciwrebelianckie w operacjach. Materiały z seminarium naukowego*, AON, Warszawa, 2011.
8. Więcek W. (red.), *Zwalczanie przeciwnika nieregularnego*, AON, Warszawa, 2010.

9. Więcek W., *Zwalczanie sił destabilizacyjnych w operacjach reagowania kryzysowego*, rozprawa doktorska opracowana pod kierownictwem naukowym dr. hab. W. Lidwy, AON, Warszawa, 2010.

TACTICS OF PEACE KEEPING FORCES' FIGHT AGAINST DESTABILIZATION FORCES

Abstract: Contemporary crisis response operations are characterized by the appearance of a new enemy defined as destabilization forces. Despite numerical and technological superiority of coalition forces, destabilization forces pose a serious threat mainly due to their unconventional methods of fighting. Thus allied forces require special preparation in order to participate in crisis response operations and developing an effective tactics to combat the destabilization forces. Although destabilization forces' fighting methods repeat, they are an unpredictable and difficult to define opponent, and the tactics to combat these forces requires constant evolution.